

Vergaderjaar 2012–2013

29 452

Tenuitvoerlegging van de tbs-maatregel

Nr. 161

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 juli 2013

Met deze brief informeer ik u over het aantal voorvallen van ongeoorloofde afwezigheid van tbs-gestelden in 2012. Tijdens het algemeen overleg van 21 maart jl. heb ik deze brief aan uw Kamer toegezegd (Kamerstuk 29 452, nr. 160).

Van ongeoorloofde afwezigheid is sprake als een tbs-gestelde zich niet houdt aan de afspraken die in de voorbereiding van de verlofverlening zijn gemaakt, zoals de afspraak om op een bepaalde tijd aanwezig te zijn of om op de afgesproken tijd terug te zijn in het forensisch psychiatrisch centrum (FPC). Deze tbs-gestelden hebben een verlofmachtiging die op de voorgeschreven wijze is verleend, met positief advies van het Adviescollege Verloftoetsing tbs (AVt). Een ongeoorloofde afwezigheid is wezenlijk anders dan een ontvluchting. Hiervan is sprake als een tbs-gestelde vanuit een beveiligd gebouw of terrein van het FPC is ontvlucht. Het aantal ontvluchtelingen bedroeg van 2000 tot en met 2004 gemiddeld drie per jaar, inmiddels is dit aantal sinds 2005 doorgaans nul, met uitzondering van de jaren 2008 en 2010, waarin zich één ontvluchting heeft voorgedaan. In 2012 is eenmaal verlof verleend, terwijl daarvoor geen machtiging was verleend. Technisch gezien is dit een ontvluchting. Deze wordt wel meegerekend in het aantal ongeoorloofde afwezigheden.

In 2012 zijn 53 tbs-gestelden in totaal 56 maal ongeoorloofd afwezig geweest. Alle tbs-gestelden zijn aangehouden. In 43 gevallen gebeurde dat binnen 24 uur.

Analyse van ongeoorloofde afwezigheid in 2012

In 2012 waren vier tbs-gestelden met een machtiging voor begeleid verlof ongeoorloofd afwezig. Dit is een daling ten opzichte van 2011, toen zeven tbs-gestelden met begeleid verlof zich niet hielden aan de verlofafspraken. Uit onbegeleid verlof hebben zich 20 ongeoorloofde afwezigheden voorgedaan, tegenover 10 in 2011. In 26 gevallen hielden tbs-gestelden

met transmuraal verlof zich niet aan een afspraak. In 2011 gebeurde dat 20 maal. Het aantal ongeoorloofde afwezigheden tijdens proefverlof in 2012 is vijf, terwijl zich in het voorgaande jaar geen ongeoorloofde afwezigheid tijdens proefverlof voordeed.

De stijging is voor een belangrijk deel te verklaren aan de hand van twee beheersmatige maatregelen aangaande de registratie van ongeoorloofde afwezigheid. Op mijn verzoek wordt de *Regeling melding ongeoorloofde afwezigheid* sinds vorig jaar strikter gehandhaafd én zijn tevens de gegevens uit de verlofaanvragen strikter gecontroleerd op een eventuele vermelding van een ongeoorloofde afwezigheid. Hierdoor worden gevallen die eerder als *overtreding van voorwaarden* werden beschouwd, nu geregistreerd als *ongeoorloofde afwezigheid*. Hierdoor komt een aantal situaties die voorheen als *overtreding* zijn aangemerkt binnen het bereik van de regeling «1 jaar geen verlof», wat mij in staat stelt in voorkomende gevallen een passende reactie te geven.

Door de aanscherpte registratie en handhaving zijn 11 situaties als ongeoorloofde afwezigheid aangemerkt, die eerder werden aangemerkt als *overtreding van voorwaarden*. Het gaat hierbij steeds om een situatie waarin een tbs-gestelde zich tijdens een verlof niet bevond op de afgesproken plek. Een voorbeeld hiervan is een tbs-gestelde die tijdens ongebeleid verlof nog een boodschap is gaan doen, terwijl hij volgens afspraak direct na zijn werk zou terugkeren naar de kliniek.

Naast de genoemde stijging als gevolg van beheersmatige maatregelen is er ten opzichte van 2011 een autonome toename van acht ongeoorloofde afwezigheden. De stijging past binnen de voorzienbare fluctuatie van het aantal ongeoorloofde afwezigheden in een jaar. Bovendien is het aantal ongeoorloofde afwezigheden nog altijd relatief laag. Afgezet tegen het aantal gepraktiseerde verlofbewegingen van circa 70.000 per jaar bedraagt het nog geen promille. In verhouding tot het aantal lopende machtigingen blijft het percentage ruim onder het gemiddelde van de afgelopen tien jaar.

Per FPC is het aantal ongeoorloofde afwezigheden in 2012 afgezet tegen het aantal verlofmachtigingen waarover een FPC beschikt. Hieruit is gebleken dat geen van de klinieken statistisch gezien is oververtegenwoordigd. Wel zijn er enkele FPC's met een groter aandeel verlofmachtigingen en tevens een hoger aantal ongeoorloofde afwezigheden. Hieronder zijn de absolute aantallen per FPC in de jaren 2010, 2011 en 2012 weergegeven.

FPC	2010	2011	2012
Oostvaarderskliniek	7	4	3
Veldzicht	3	3	9
De Rooyse Wissel	5	8	9
Kijvelanden	4	3	4
Oldenkotte	1	3	5
V/d Hoeven	3	3	2
Pompestichting	5	2	5
Mesdag	3	8	9
2landen	0	0	0
GGZ Drenthe	0	0	0
Woenselse Poort	0	2	4
Inforsa	1	1	0
Hoeve Boschoord	9	0	6
Totaal	41	37	56

Maatregelen

De klinieken met een groter aandeel in het aantal ongeoorloofde afwezigheden hebben specifieke maatregelen getroffen om het aantal onttrekkingen terug te brengen. Voorbeelden hiervan zijn de invoering van een opnamestop, het verminderen van de caseload of het verscherpen van het toezicht. Voor alle FPC's geldt dat in de jaarplangesprekken expliciet wordt stilgestaan bij het terugdringen van ongeoorloofde afwezigheid. Hierbij wordt ook *De Regeling melding ongeoorloofde afwezigheid* nogmaals onder de aandacht gebracht.

De klinieken erkennen het belang om alert te blijven op signalen van mogelijke aanwezigheid van risico's, in het bijzonder signalen ten aanzien van het verlot. Binnen de klinieken is dit bekend als «forensische scherpste». In 2013 zijn de inspanningen gericht op behoud en uitbreiding ervan, in het bijzonder de registratie van (mogelijke) onregelmatigheden. Bovendien is een DJI-brede incidentenmonitor in gebruik genomen, waarmee incidenten beter worden geregistreerd en meer gegevens worden gegenereerd voor nader onderzoek.

Voorts wordt de kwaliteit van de verlofaanvragen op peil gehouden en waar mogelijk verbeterd. Hiertoe zal dit jaar een nieuw format voor verlofaanvragen worden geïntroduceerd. Het is de verwachting dat hiermee de kwaliteit, efficiëntie en nauwkeurigheid van de verloftoetsing toenemen. Ook wordt extra nadruk gelegd op het aanleveren van risicotaxaties.

Toepassing «1 jaar geen verlot» regeling

Na een ongeoorloofde afwezigheid korter dan 24 uur wordt het verlot tijdelijk opgeschort totdat het FPC aan de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) aantoont dat een aanpassing van het risicomangement is doorgevoerd, of tot de machtiging definitief door de DJI wordt ingetrokken.¹ Indien de ongeoorloofde afwezigheid langer dan 24 uur heeft geduurd, komt de verlofmachtiging van rechtswege² te vervallen. Dit geldt ook voor tbs-gestelden die het Openbaar Ministerie aanmerkt als verdachte van een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten.

In 2012 is bij 31 tbs-gestelden de maatregel «één jaar geen verlot» toegepast, ten opzichte van 18 maal in 2011. In 26 van de 31 gevallen was sprake van een ongeoorloofde afwezigheid. Hieruit blijkt dat de regeling «1 jaar geen verlot» ten opzichte van 2011 vaker is toegepast, niet alleen in absolute zin, maar ook in verhouding tot het aantal ongeoorloofde afwezigheden in 2012. In 2012 heeft één tbs-gestelde tijdens een ongeoorloofde afwezigheid een strafbaar feit gepleegd. De tbs-gestelde wordt hiervoor momenteel vervolgd. Omdat het een zeer ernstig incident betrof, is zowel intern als extern onderzoek uitgevoerd. Het FPC heeft de aanbevelingen uit de onderzoeksrapporten opgepakt en rapporteert mij maandelijks over de voortgang hiervan.

¹ Het Adviescollege Verloftoetsing tbs is in 2012 twaalf maal door DJI gevraagd om over de intrekking of voortzetting van een verlofmachtiging te adviseren. In 2013 zal het AVT eerder om een advies worden gevraagd.

² Van rechtswege vervallen houdt in dat de machtiging altijd per direct vervalt bij ongeoorloofde afwezigheid vanuit begeleid verlot of bij de overige verlofmodaliteiten na ongeoorloofde afwezigheid langer dan 24 uur.

Conclusies

De stijging die zich vorig jaar heeft voorgedaan is mede te verklaren aan de hand van beheersmatige maatregelen, in het bijzonder de scherpere interpretatie en handhaving van de *Regeling melding ongeoorloofde afwezigheid*. De regeling «één-jaar-geen-verlof» is mede hierdoor vaker toegepast in 2012.

Het tbs-systeem is erop gericht zoveel mogelijk een ongeoorloofde afwezigheid te voorkomen. Het kan daarentegen nooit geheel worden uitgesloten. Verlof is immers essentieel bij de opdracht te resocialiseren en is bedoeld als gecontroleerde toets om te kijken welke vaardigheden de tbs-gestelde heeft, hoeveel vrijheid betrokkene aankan en hoeveel verantwoordelijkheid betrokkene kan nemen. Door het stapsgewijs toestaan van vrijheden kan op verantwoorde wijze worden gewerkt aan de resocialisatie. Tegelijkertijd kan voor minder vrijheden worden gekozen als dat nodig blijkt. Een ongeoorloofde afwezigheid is daarbij een signaal om het risicomanagement te verscherpen en waar nodig het behandelplan aan te passen.

Belangrijker dan het terugdringen van iedere vorm van ongeoorloofde afwezigheid is dat het verlof alleen geschiedt als dit verantwoord wordt geacht. Hiertoe wordt het verlof zorgvuldig getoetst, zowel intern als extern, en worden verlofmogelijkheden alleen uitgebreid als de tbs-gestelde heeft aangetoond daarvoor klaar te zijn. Waar mogelijk wordt gewerkt aan verbeteringen in de verlofprocedure. Zo blijven de risico's tot het uiterste minimum beperkt.

Tot slot, het aantal ongeoorloofde afwezigheden in de eerste vier maanden van dit jaar is 12. In de eerste vier maanden van vorig jaar was dit aantal 18.

Toezegging lid Helder

Met deze brief informeer ik tevens over de toezegging aan het lid Helder (PVV) door in te gaan op haar voorstel om aan ex-tbs-gestelden geen tweede maal tbs op te leggen wanneer sprake is van een soortgelijk strafbaar feit na beëindiging van een tbs-maatregel, zoals toegezegd in het Algemeen Overleg met de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie van 21 maart 2013.

Het aantal keren dat ex-tbs-gestelden in de periode 2004–2008 hebben gerecidiveerd met een soortgelijk delict, bedraagt 12. Van deze 12 ex-tbs-gestelden hebben 5 ex-tbs-gestelden voor een tweede maal tbs met dwangverpleging door de rechter opgelegd gekregen³.

Uit het feit dat niet in alle 12 zaken voor een tweede maal een tbs-maatregel is opgelegd, blijkt dat de rechter rekening houdt met het feit dat de ex-tbs-gestelde al eerder een tbs-maatregel opgelegd heeft gekregen. Als door de rechter voor een tweede maal tbs wordt opgelegd,

³ Recidivemonitor 2011, WODC: 33 personen uit het laatste uitstroomcohort van ex-tbs-gestelden (2004–2008) hebben gedurende een periode van minimaal 2,5 en maximaal 7,5 jaar gerecidiveerd met een «tbs-waardig» delict. Van deze 33 personen hebben 12 personen een soortgelijk delict (dezelfde delictscategorie) gepleegd als het delict waarop de onvoorwaardelijke tbs volgde. De afdoening van deze strafzaken waren als volgt verdeeld: 5 maal (opnieuw) een tbs met dwang, 2 maal onvoorwaardelijke vrijheidsstraf tot 12 maanden, 1 maal voorwaardelijke vrijheidsstraf tot 12 maanden en 4 maal overig/onbekend.

omdat sprake is van een geestesstoornis en het risico op recidive groot is, dan is tbs zowel in het belang van de samenleving als de verdachte zelf. Deze afweging laat ik graag aan de rechter.

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,
F. Teeven